

2 हिमाचलप्रदेशस्य राज्य- शैक्षिक-
अनुसंधान- प्रशिक्षण- संस्थाने
आरब्धा पञ्चदिवसीया
प्रशिक्षणकार्यशाला

3 महाराष्ट्र- राज्य-
संस्कृतविज्ञान- प्रतियोगितायां
कविकुलगुरुकालिदास-
संस्कृतविश्वविद्यालयस्य
छात्राणाम् उत्कृष्टं प्रदर्शनम्

4 श्रीरामायणकथा,
उत्तरकाण्डम्!
(अष्टपञ्चाशत्तमः सर्गः)

सुभाषितम्

उत्साहो बलवानार्य,
नास्त्युत्साहात्परं बलम्।
सोत्साहस्य च लोकेषु,
न किञ्चिदपि दुर्लभम्॥

हिन्दार्थः-जिस व्यक्ति के अंदर
उत्साह होता है वह बहुत बलवान
होता है। उत्साह से प्रतिरोध कोई
अन्य बल नहीं है, उत्साह ही परम
बल है। उत्साही व्यक्ति के लिए
इस दुनिया में कुछ भी दुर्लभ वस्तु
नहीं है।

प्रतिदिन नवीनतम
हिमसंस्कृतवार्ता:
दैनिकवार्तापत्र प्राप्त्यर्थं
7876636263
Whatsapp संख्या मध्ये
नमो नमः लिखन्तु

To get the latest
himsanskritvartah
Daily Sanskrit Newspaper
every day, write Hello on
7876636263 Whatsapp

सूचना- हिमसंस्कृतवार्ता:
दैनिकपत्रे व्याकरणात्मक-
अशुद्धिनां कृते सम्बद्धाः
पत्रकाराः लेखकाश्च
उत्तरदायिनः भविष्यन्ति

कार्यालयः
हिमसंस्कृतम् प्रकाशनम्
जसवां कोटला तहसीलपरिसरस्य सम्मुखे
कस्बा कोटला, जिला कांगड़ा हि.प्र.
पत्रव्यवहारसङ्केतः- १७७१११

अद्यत्वे परिवर्तमाने वश्विक
परिदृश्ये सहभागित्वम्
महत्त्वपूर्णम्-डा. जयशङ्करः

अबुधाबी मध्ये आयोजिते
उद्घाटनरायसीना संवाद इति
कार्यक्रमस्य उद्घाटनावसरे
विदेशमन्त्री डॉ. जयशंकरः भारत-
मध्य-पूर्व क्षेत्रीयदेशीः सह
वर्धमानसम्बन्धानां महत्त्वं
प्रत्यपादयत्। व्यापारस्य, सम्पर्कस्य,
सांस्कृतिकसम्बन्धानां च
दशकाभ्यन्तरे जायमानां वृद्धिं
प्रकाशयन्, अद्यत्वे परिवर्तमाने
वश्विक परिदृश्ये सहभागित्वम्
महत्त्वपूर्णम् अस्तीति सः अवोचत्।
डा. जयशङ्करः प्रधानमन्त्रिणः मोदिनः
दूरदृष्टिं स्मृतवान् येन रसिना-संवाद
प्रारब्धः, येन वश्विक-चर्चासु भारतस्य
भूमिका च वर्धिता।

ओडिशा-राज्यं शीघ्रमेव
औद्योगिकविकासस्य
प्रतीकम् भविष्यति-
प्रधानमन्त्री नरेन्द्रमोदी

गणतन्त्रदिवसपदप्रयाणे उत्तरप्रदेशस्य शोभायात्रा
पीपुल्सचॉइसपुरस्कारश्रेण्यां प्राप्नोत् प्रथमं स्थानम्

महाकुम्भः २०२५- स्वर्णिमं
भारतम् निक्षेपं विकासं च
प्रत्याधारिता निर्गता
उत्तरप्रदेशस्य शोभायात्रा

लखनऊ, २९ जनवरीमासः।
'कर्तव्यमार्गे महाकुम्भः' इति जनानां
प्रथमः विकल्पः आसीत्। गणतन्त्रदिने
प्रस्तुतं उत्तरप्रदेशस्य तालिका
जनचयनपुरस्कारविभागे प्रथमस्थानं
प्राप्तवान् अस्ति। उत्तरप्रदेशः ४०
प्रतिशतं मतैः प्रथमः, गुजरातदेशः ३५
प्रतिशतं मतैः द्वितीयं स्थानं प्राप्तवान्।
अस्मिन् समये गणतन्त्रदिवसस्य परेडस्य
समये नवदिल्ल्याः कर्तव्यमार्गे यत्
उत्तरप्रदेशस्य चित्रं बहिः आगतं तत्
'महाकुम्भः' इति कार्यक्रमे आसीत्।
उत्तरप्रदेशस्य चित्रपटले 'महाकुम्भः
२०२५ स्वर्णभारतं निक्षेपः विकासश्च'
प्रदर्शितः आसीत्, यत् न केवलं भारते
अपितु सम्पूर्णं विश्वे मानवतायाः
अमूर्तसांस्कृतिकनिक्षेपरूपेण पुज्यते
अस्मिन् चित्रे पवित्रगङ्गायाः, अबोधितस्य
च संगमस्य चित्रणं कृतम् आसीत् यमुना
तथा प्रयागराजस्य पौराणिकसरस्वती
कुम्भमेलायाः अवसरे आयोजितस्य
महाकुम्भस्य दिव्यरूपस्य चित्रणं कृतवती
आसीत्, यत् पृथिव्यां मानवतायाः
बृहत्तमः समागमः अस्ति २०२५ तमस्य

वर्षस्य महत्त्वपूर्णः कार्यक्रमः महाकुम्भः
एकः संगमः अस्ति। आध्यात्मिकातायाः,
धरोहरस्य, विकासस्य, अङ्गीयप्रगतेः च
एतत् अपि अस्य चित्रस्य केन्द्रे आसीत्।
अमृतधारायाः पुरतः अग्रे अवनतता
भव्यप्रतिकृतिः दर्शिता आसीत्,
शंखशंखं वादयन्, जले निमग्नाः ध्यानं
कुर्वन्तः भक्ताः महाकुम्भस्य
आध्यात्मिकशक्तिं सजीवं कृतवन्तः
भारतात् विदेशेभ्यः च आगन्तुकाः अपि
नेतृत्वे आयोजितस्य अभूतपूर्वस्य
आयोजनस्य साक्षिणः
अभवन् अमृतस्नानार्थं गच्छन्तः अखाड़ाः
भक्ताः च भित्तिचित्रस्य एलईडी-पर्देषु च
ट्रेलरस्य पटले दर्शिताः आसन्
समुद्रमन्थनस्य (समुद्रस्य मथने)
पौराणिककथायाः चित्रणं कृतम्, यया
महाकुम्भस्य महत्त्वं तस्य ऐतिहासिकता
च प्रकाशिता। तस्य पृष्ठभागे
समुद्रमथनात् प्राप्ताः १४ रत्नानि
चित्रितानि आसन्। 'महाकुम्भस्य
२०२५ आयोजने यत् प्रौद्योगिकी,
प्रबन्धनं, डिजिटलीकरणं च स्वीक्रियते
तस्य चित्रणं च तालिकायाः माध्यमेन
कृतम्। अस्य कृते उच्चप्रौद्योगिकीयुक्तं
एकीकृतकमाण्डु-नियन्त्रणकेन्द्रं
प्रमुखतया प्रदर्शितम्, यत् सुरक्षायाः,
भीडप्रबन्धनस्य च उत्तमं उदाहरणम्
अस्ति। तेन सह महाकुम्भोत्सवस्नानार्थं
गच्छन्तीनां अखाराणां शोभायात्रा एलईडी
मार्गेण प्रसारिता। कतिपय महत्त्वपूर्ण
राज्यानां प्रतिकृतयः मतानि च। उत्तर
प्रदेशः - ४० प्रतिशतं (२५००७
मतानि) गुजरातम्- ३५
प्रतिशतं (२१७१४ मतानि) हरियाणा- ५
प्रतिशतं (२९७५ मतानि) बिहारः-
३प्रतिशतम् (१९६९ मतानि) आंध्र
प्रदेशः- २ प्रतिशतम् (१४६७ मतानि)

बाङ्ग्लादेशे
स्थगिताः रेलसेवाः

सम्पूर्ण बाङ्ग्लादेशे, रेलसेवाः स्थगिताः
सन्ति, यतो हि साम्प्रतिकाः कर्मचारिणः
सेवा निवृत्तेः अनन्तरं विशेषलाभार्थं
अनिर्दिष्टकालीयम् आन्दोलनं कुर्वन्तः
सन्ति। सोमवासरे मध्यरात्री रेल-
अधिकारिणां रेल्यान् चालकानां
सहायक-कर्मचारिणां च सङ्घस्य मध्ये
वार्तालापः असफलः अभवत्।
परिणामतः, मध्यरात्र्याः अनन्तरं निर्गन्तुं
निर्धारितानि रेलयानानि निरस्तानि, येन
सम्पूर्ण देशे रेलयानप्रचालनं स्थगितम्।

उत्तरप्रदेशे बागपत्-नगरे
भगवान्-आदिनाथस्य 'निर्वाण-
लड्डु-उत्सवे साम्प्रदिक-ऊहापोहे
न्यूनातिन्यूनं सप्तजनाः मृताः,

उत्तरप्रदेशे बागपत्-नगरे भगवान्-
आदिनाथस्य 'निर्वाण-लड्डु-उत्सवे' इत्यस्य
अस्थायि-मञ्चस्य पतने जाते साम्प्रदिक-
ऊहापोहे न्यूनातिन्यूनं सप्तजनाः मृताः,
पञ्चचत्वारिंशतः अधिकाः जनाः व्रणिताः
च अभवन्। यदा भक्ताः धार्मिकसमारोहे
भागं ग्रहीतुं मञ्चं आरूढवन्तः तदा एषा
घटना घटिता, येन स्थले अराजकता,
आतङ्कश्च अभवत्।

प्रधानमन्त्री नरेन्द्रमोदी समुदीरितवान् यत्
भारतदेशः कोटिशः जनानां आकांक्षाभिः
विकासपथे अग्रसरो अस्ति। श्री मोदी
भुवनेश्वरनगरे 'उत्कर्ष ओडिशा, मेक-इन-
ओडिशा कान्क्लेव' इत्यस्य उद्घाटनानन्तरं
जनसमूहं सम्बोधयन् आसीत्। उत्कर्ष-
ओडिशा इति ओडिशा-सर्वकारेण
आयोजितं प्रमुखं वश्विक-निवेश-
शिखरसम्मेलनम् अस्ति। प्रधानमन्त्री
प्राबल्येन प्रतिपादितवान् यत् ए. आई.
इति पदम् कृत्रिम बुद्धिमत्तायां अथ
"एप्साइडरेशन् ऑफ इन्डिया" इति
भावात्मकः अस्ति भारतस्य आकांक्षाः
चेत्येतयोः द्वयोः अर्थयोः प्रतिपत्तिं विदधाति
यो हि देशस्य शक्तिरूपेण संस्थितः अस्ति।
ओडिशा-राज्यं शीघ्रमेव
औद्योगिकविकासस्य प्रतीकम् भविष्यति
यत् एकस्मिन् समये कल्पनातीतम्
आसीत्। प्रधानमन्त्री प्रावोचत् यत् भारतं
विश्वस्य तृतीयं बृहत्तमं अर्थव्यवस्था निर्मातुं
ओडिशा-राज्यस्य भूमिका अतीमहत्त्वपूर्णा
अस्ति। श्री मोदी अवदत् यत् ओडिशा-
राज्यस्य अथ राज्यजनानां च क्षमतायां
तस्य विश्वासः अस्ति येन ओडिशाराज्यं
सर्वेषु राज्येषु द्रुतगत्या वर्धमानेषु
अर्थव्यवस्थासु अन्यतमं भविष्यति।
निवेशकान् सम्बोधयन् प्रधानमन्त्री
ओडिशा-राज्ये सूक्ष्म-लघु-मध्यमोद्योग-
संस्थानां, युवानां स्टार्ट-अप-उपक्रमणां,
शोध अथ नवचार क्रियाकलापानां च
समर्थनं कर्तुं निवेशकेभ्यः उद्योगपतिभ्यः च
आहूतवान् यतो हि तस्य सर्वकारः अस्मिन्
कार्ये तेभ्यः सर्वं साहाय्यं प्रदास्यति। सः
एतेषु क्षेत्रेषु खाद्य प्रसंस्करणं, जीवशतल
रसायनं, मत्स्यायनं, सूचनाप्रौद्योगिकी,
वस्त्रोद्योगं, उत्खननं चेत्येतानां क्षेत्राणां
परिगणितः। श्रीमोदी अनुसंधानस्य
नवाचारस्य च जीवन्तव्यवस्थायाः
निर्माणाय सर्वकारस्य प्रतिबद्धतां पुनः
प्रतिपादितवान् अपि च उद्यमान् अस्मिन्
प्रयासे सर्वकारेण सह उद्योगान् सहयोगं
कर्तुं आमन्त्रितवान् इति।

हिमाचलप्रदेशस्य राज्य- शैक्षिक- अनुसंधान- प्रशिक्षण- संस्थाने आरब्धा पञ्चदिवसीया प्रशिक्षणकार्यशाला

प्रदेशस्य पञ्चमण्डलेभ्यः प्रशिक्षणाय आगताः पञ्चाशत् शिक्षकाः

हिमसंस्कृतवार्ता:- डॉ. अमित शर्मा।

हिमाचलप्रदेशस्य राज्य- शैक्षिक- अनुसंधान- प्रशिक्षण- संस्थाने सोलने गतदिने पञ्चदिवसीया प्रशिक्षणकार्यशाला आरब्धा। इयं कार्यशाला 28 जनवरीतः 01 फरवरी पर्यन्तमस्ति। कार्यशालायाः विषयः निष्ठा कार्यक्रमान्तर्गत- न्यायसंगत- एवं समावेशीशिक्षा इति अस्ति। कार्यक्रमस्य उद्घाटनसत्रे संस्थानस्य प्रधानाचार्या डॉ. रजनी सांख्यान सर्वेषां स्वागतं कृतवती, कार्यशालायाः विषयम् उद्देश्यानि च प्रतिपादितवती।

कार्यशालायाः समन्वयिका डॉ. सारिका तलवार अपि स्वकीये उद्बोधने आगतानां सर्वेषां प्रशिक्षणार्थिनां स्वागतं कृत्वा कार्यशालायाः मापाङ्कनं प्रशिक्षकान् विषये च बोधितवती। प्रथमसत्रे सुंदरनगरतः डॉ. संदीप सिंह समावेशी शिक्षायाः ऐतिहासिक पृष्ठभूमिः, विशेषशिक्षातः समावेशी शिक्षां प्रति संक्रमणविषये बोधनं कृतवान्। विशेष- समर्थछात्राणां कृते प्रदेशे देशे च विभिन्नसंस्थानानां विषये ज्ञानं दत्तवान्। अपि च एतेषां कृते आरब्धानां विभिन्ननियमानां विधेयकानां विषयेऽपि बोधनम् अकरोत्।

द्वितीये सत्रे संस्कृतशिक्षकः आचार्यः केवलकृष्णः न्यायसंगत- एवं समावेशीशिक्षायाः विषये वैधानिकविषयान् बोधितवान्। तेन विविध- अक्षमतानां विषये विस्तृतं व्याख्यानम् कृतम्। आर. पी. डब्लू. डी. विधेयकविषये अपि तेन ज्ञानं दत्तम्। तृतीये सत्रे डॉ. रंजना सकारात्मक- व्यवहार- परिवर्तनस्य विषयम् अतीव रोचकरूपेण समुपस्थापितम्। कथं छात्राणां व्यवहारे परिवर्तनं भवति, कथं सकारात्मकपरिवर्तनं करणीयम् इति अपि तया सविस्तरं बोधितम्। दिवसान्ते मंडीतः आगतेन डॉ. मनोहर अनमोलवर्येण धन्यवादज्ञापनं कृतम्।

CM Sukhu: ऋणविपण्याः विभिन्नपक्षेषु अध्ययनार्थं १० सदस्यीयकार्बनऋणसमितिः निर्मिता

हिमसंस्कृतवार्ता:- शिमला।

राज्यसर्वकारेण ऋणविपण्याः विभिन्नपक्षेषु अन्वेषणार्थं राज्यस्य कृते अतिरिक्तराजस्वं अर्जयितुं सम्भावनायाः अन्वेषणार्थं १० सदस्यीय- कार्बनऋणसमित्याः सङ्घटनं कृतम् अस्ति। इयं समितिः अतिरिक्तमुख्यसचिवस्य (वनम्) अध्यक्षतायां निर्मिता। मुख्यमन्त्री सुखचिन्दरसिंहसुखः कथयति यत् समितिः विद्यमानानाम् अन्ताराष्ट्रीयानाम् आन्तरिकविपणीनाम् आकलनं करिष्यति येन राज्यस्य कृते क्षेत्रविशेषकार्बनविपणीविकासाय अध्ययनं कर्तुं शक्यते। कार्बनऋणपरियोजनानां परिचये, विकासे, कार्यान्वयने च राज्यसर्वकारकर्मचारिणां क्षमतां वर्धयितुम् अस्य

उपक्रमस्य उद्देश्यम् अस्ति।

मुख्यमन्त्री उक्तवान् यत् एषा समितिः विभिन्नैः सर्वकारीयविभागैः सह सहकार्यं कृत्वा सम्भाव्य- कार्बनऋणपरियोजनानां परिचयाय अपि कार्यं करिष्यति। ततः परं कार्बनक्रेडिट- इत्यस्यकृते राज्यजलवायुनीतिं तत्सम्बद्धरूपरेखां च निर्मातुं साहाय्यं करिष्यति। सः अवदत् यत् कार्बनक्रेडिट सुरक्षयितुं परियोजनानां सज्जीकरणे विभागेभ्यः मार्गदर्शनस्य अतिरिक्तं परियोजनाविकासे परियोजनाविकासकानां, परामर्शदातृणां, क्रेतृणां, व्यापारिणां च इत्यादीनां समितिः सहायतां करिष्यति। भारतीयकार्बनविपण्या सह अन्ताराष्ट्रीय- कार्बनमानकानां प्रशासकैः सह निरन्तरं संवादः अपि सुनिश्चितः भविष्यति। मुख्यमन्त्री उक्तवान् यत् समितिः राज्यस्य कार्बनक्रेडिट इत्यस्य अधिकतमं लाभं प्राप्तुं नूतनानां विद्यमानानाञ्च योजनानां कार्यक्रमानां च पुनर्गसङ्घटनार्थम् अनुशंसाम् अपि दास्यति। भारतेन अन्यैः राज्यैः च कार्यान्वितानां प्रधानां सफलपरियोजनानां च अध्ययनं कृत्वा रणनीतिनां विश्लेषणमपि करिष्यति

सनातनस्य अवमानना काङ्ग्रेसस्य नैसर्गिकस्वभावः, खड्गे इत्यस्य वक्तव्ये जयरामठाकुरः अवदत्

हिमसंस्कृतवार्ता:- शिमला।

विपक्षनेता जयरामठाकुरः अवदत् यत् सनातनस्य सर्वथा अवमानना काङ्ग्रेसस्य नैसर्गिकस्वभावः च अभवत्। काङ्ग्रेसस्य लघुनेतृभ्यः आरभ्य राष्ट्रीयध्यक्षपर्यन्तं यदा यदा अवसरः प्राप्यते तदा सनातनधर्मस्य अपमानस्य अवसरं न त्यजन्ति। सनातनस्य विरोधे काङ्ग्रेसनेतारः सामान्यतर्कानां विवरणानां च अस्वीकरणं कुर्वन्ति। काङ्ग्रेसस्य कुण्ठा देशस्य जनानां प्रत्याख्यानस्य कारणेन अग्रे आगच्छति अधुना काङ्ग्रेसस्य राष्ट्रीयध्यक्षः पुनः सनातनस्य अपमानस्य मार्गस्य आश्रयं कृतवान् अस्ति। काङ्ग्रेसनेतारः देशस्य विकासस्य अवहेलनां किमर्थं कुर्वन्ति? किं ते विश्वस्य सर्वोच्चस्य रेलस्य, मेहराबस्य च चेनाबसेतोः उपरि गच्छतः वन्देभारतस्य लोमहर्षकदृश्यं न पश्यन्ति? देशे सर्वत्र प्रतिदिनं सहस्रकोटिरूप्यकाणां आधारशिलाः उद्घाटनानि च काङ्ग्रेसनेतारः न पश्यन्ति? प्रधानमन्त्रिणः नरेन्द्रमोदिनः नेतृत्वे भारते भवति सर्वतोमुखी विकासः काङ्ग्रेसः किमर्थं न द्रष्टुं शक्नोति? जयरामठाकुरः अवदत् यत् महाकुम्भस्य एषः संयोगः १४४ वर्षाणाम् अनन्तरम् अभवत्। अस्मिन् काले न केवलं देशात् अपितु विश्वात् अपि लक्षशः जनाः संगमे निमज्जनं कर्तुम् आगच्छन्ति। एकस्य पश्चात् अन्यस्य उद्योगिनः व्यापारक्षेत्रस्य च शीर्षस्थजनाः कुम्भे सम्मिलिताः भूत्वा विश्वस्य सर्वेभ्यः जनैः आह्वानं कुर्वन्ति यत् ते कुम्भम् आगत्य तत्रत्यस्य प्राकृतिक-सौन्दर्यस्य लाभं गृह्णन्तु, परन्तु सनातन- विरोधिकाङ्ग्रेसनेतारः अनावश्यकालोचनायाः किमपि अवसरं न त्यजन्ति। एतावता १५ कोटिभ्यः अधिकाः जनाः कुम्भे स्नानं कृतवन्तः। बुधवासरे मौनी- अमावस्यायाः राजस्नानम् अस्ति, यस्मात् कारणात् अयं आकृतिः बहु वर्धते। सम्पूर्णं सार्धैकमासे ४० तः ४५ कोटिजनाः कुम्भं प्राप्नुयुः इति अनुमानं भवति। यदा एतावन्तः जनाः स्नानार्थं आगच्छन्ति तदा अर्थव्यवस्थायाः लाभः न भविष्यति वा? किं देशस्य प्रत्येकं क्षेत्रात् जनाः किमपि धनं व्ययित्वा कुम्भं प्राप्स्यन्ति?

विपक्षनेता उक्तवान् यत् कोऽपि भक्तः यदा गृहात् निर्गच्छति तदा आरभ्य गृहं न प्राप्नोति तावत् प्रत्येकं पदे धनं व्यय्यते। सः गृहात् बसस्थानकं प्रति, रेलस्थानकं, विमानस्थानकं प्रति वाहनयानेन गच्छति वा, गन्तव्यस्थानं गच्छति वा, गङ्गायां मज्जनं कुर्वन्ति वा, मन्दिरेषु नमस्कारं करोति वा, होटेलेषु तिष्ठति वा, भोजनं खादति वा, सः सर्वेषु धनं व्यययति वा एतत् सर्वं धनं च व्यययति विपण्यां व्यय्यते। एतेन विपण्यां गतिः प्राप्यते। अर्थव्यवस्थायाः लाभः भवति। जनाः जीविकां प्राप्नुवन्ति, सर्वकारेण करः प्राप्यते। केवलं महाकुम्भस्य कारणात् प्रतिदिनं लक्षशः जनाः जीविकां प्राप्नुवन्ति। आधारभूतसंरचनायाः विकासः क्रियते। राजस्वं प्राप्यते। यदि काङ्ग्रेसनेतारः एतत् सर्वं द्रष्टुं न शक्नुवन्ति तर्हि तेषां अर्थशास्त्रं दुर्बलं वा चिन्तनं संकीर्णं वा। राममन्दिरसंहितानाम् अन्यमन्दिराणां विषये अपि काङ्ग्रेसनेतारः एतादृशं कथनं चालितम् आसीत्। यस्य उत्तरं सांख्यिकीद्वारा दत्तं यत् कथं मन्दिरेण न केवलं नगरस्य अपि तु मण्डलस्य राज्यस्य च विकासः कृतः, राजस्वं च प्राप्तम्। जयरामठाकुरः उक्तवान् यत् काङ्ग्रेसनेतारः सनातनं प्रति स्वस्य दृष्टिकोणं परिवर्त्य सनातनस्य आदरं कर्तुं शिक्षितव्यम्।

IPL 2025: धर्मशालायां अस्मिन् वर्षे आईपीएल- इत्यस्य तिस्रः क्रीडाः भविष्यन्ति- अरुणधूमलः

हिमसंस्कृतवार्ताः डॉ. पद्मानाभः, बिलासपुरम्। अन्ताराष्ट्रीयक्रिकेटक्रीडाङ्गणे धर्मशालायाम् अपि अस्मिन् वर्षे आईपीएल-इत्यस्य हर्षोल्लासः द्रष्टुं शक्यते। अस्मिन्तौ तत्र आईपीएल-इत्यस्य तिस्रः स्पर्धाः भविष्यन्ति। आईपीएल-अध्यक्षः अरुणधूमलः बिलासपुरं पत्रकारैः सह संवादं कृत्वा एतत् विवरणं दत्तवान्। सः अवदत् यत् धर्मशालायाः उत्तमाः क्रीडाः लभ्यन्ताम् इति यत्नं कर्तव्यम्। अरुणधूमलः लुहणक्रिकेटक्रीडाङ्गणं गत्वा सांसदक्रीडामहोत्सवस्य उद्घाटनं कृतवान्। सः अवदत् यत् गतसत्रे धर्मशालायाम् द्वे क्रीडे आयोजिते आस्ताम्। अस्मिन् सत्रे प्रयासः भविष्यति यत् तत्र किमपि न्यूनम् तिस्रः क्रीडाः आयोजिताः स्युः। गतसत्रे धर्मशालायाम् पंजाबकिंग्स- चैन्नईसुपरकिंग्समध्ये प्रथमा स्पर्धा अभवत्। द्वितीया क्रीडा पंजाबकिंग्स- रॉयलचैलेंजर्सबङ्गलुरुमध्ये अभवत्। सहस्रशः दर्शकाः क्रीडानाम् आनन्दं स्वीकृतवन्तः। यदि अस्मिन् सत्रे धर्मशालायां तिस्रः क्रीडाः भविष्यन्ति तर्हि एषः न केवलं हिमाचलप्रदेशक्रिकेटसंघाय महत्त्वपूर्णः लाभः भविष्यति, अपि तु क्रिकेटप्रेमिणः अपि आईपीएल-इत्यस्य हर्षं अनुभविष्यन्ति।

महाराष्ट्र- राज्य- संस्कृतविज्ञान- प्रतियोगितायां कविकुलगुरुकालिदास- संस्कृतविश्वविद्यालयस्य छात्राणाम् उत्कृष्टं प्रदर्शनम्

हिमसंस्कृतवार्ता:- कार्यालयीयः प्रतिनिधिः।

महाराष्ट्र- राज्यस्तरीय- शास्त्रप्रतियोगितायाः आयोजनं नवदिल्ली- केन्द्रीय- संस्कृत- विश्वविद्यालयस्य नासिकपरिसरे कृतम्। अस्यां राज्यस्तरीयप्रतियोगितायां कविकुलगुरु- कालिदास- संस्कृतविश्वविद्यालयस्य २३ छात्राः व्याकरणं, वेदान्तं, जैन-बौद्धभाषणं, धातु आधारितं मौखिकभाषणं, साहित्यिकभाषणं, धार्मिकभाषणं, काव्यं, समस्यानिराकरणं, अक्षरश्लोकी इत्यादीनां विषयाणां विविधप्रतियोगितासु भागं गृहीतवन्तः। भारतस्य विकासो प्राचीनशास्त्रपरम्परायाः अद्वितीयं स्थानम् अस्ति। अस्याः विद्वान्परम्परायाः संरक्षणाय संस्कृतविश्वविद्यालयः प्रतिबद्धः अस्ति। शास्त्राध्ययनेन सह शास्त्रकण्ठस्थीकरणं, शास्त्रपरीक्षा, शास्त्रभाषणम् इत्यादीषु स्पर्धासु भागं ग्रहीतुं विश्वविद्यालयस्य प्राध्यापकाः छात्राः च पारम्परिकप्रतियोगितानां सज्जतायै अथकं कार्यं कुर्वन्ति, तेभ्यः भागग्रहणस्य अवसरान् च प्रदास्यन्ति। सद्यः सम्पन्नस्य महाराष्ट्रराज्य- संस्कृतशास्त्रप्रतियोगितायाः अवसरे अस्य फलानि समाजाय प्रदत्तानि।

विश्वविद्यालयस्य २३ छात्राः विभिन्नासु शैक्षणिकप्रतियोगितासु भागं गृहीतवन्तः, तेषां वैज्ञानिकज्ञानप्रतिभायाः आधारेण तेषु १४ छात्राः प्रथमस्थानं प्राप्य तेजस्वी परिणामं प्राप्तवन्तः, अस्यां राज्यस्तरीयप्रतियोगितायां ४ छात्राः द्वितीयस्थानं प्राप्तवन्तः। उल्लेखनीयं यत् प्रथमस्थानं प्राप्तवन्तः सर्वे छात्राः मार्चमासे केन्द्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयेन हरिद्वारेण आयोजितायां राष्ट्रियस्तरीय अखिलभारतीय- शास्त्रप्रतियोगितायां स्वप्रतिभां प्रदर्शयिष्यन्ति। एतेषां छात्राणां शास्त्रविद्यागुरुकुलमस्य सर्वेभ्यः

प्राध्यापकेभ्यः मार्गदर्शनं प्राप्तम् अस्ति। एतासु विविधप्रतियोगितासु महर्षित्रिवेदी वेदभाष्यभाषणे, मुस्कान चैरे जैन बौद्धभाषणे, अथर्व भारद्वाजः व्याकरणभाषणे, गौरी पाठकः सांख्ययोगभाषणे, वेदश्री कुलकर्णी आयुर्वेदभाषणे, ईशा मशंकर वेदान्तश्लाकायां पुरस्कारं प्राप्तवन्तः। व्याकरणभाषणे प्रसाद घोडके, ज्योतषश्लाकायां श्रीपादबेलदारः, काव्यभाषणे गिरिजा कुलकर्णी, अमरकोशकंठठापाटे बांगडे पूर्वा, अष्टाध्यायीकण्ठस्थपाठे अनुरागः आनंदः, धातूपाठे लोकेशप्रधानः, काव्यकंठस्थे प्रतिभा वखरे, भारतीय विज्ञानभाषणे अभिराम घोडके प्रथमं स्थानं प्राप्तवन्। भगवद्गीतापाठे सन्दलीसिंह द्वितीया, उपनिषदपाठे मीनाक्षी सरस्वत द्वितीया, भारतीय गणिते शिवकुमार जंगमः द्वितीय, साहित्यिकभाषणे च साक्षी खडसे द्वितीय स्थानानि प्राप्तवन्तः। सर्वेषां छात्राणां कृते प्रत्यक्षपुरस्काराः प्रमाणपत्राणि च दत्त्वा गणमान्यजनाः सम्मानितवन्तः। विश्वविद्यालयस्य छात्राः विविधस्पर्धासु महता विश्वासेन शास्त्रज्ञानस्य गहनं प्रदर्शनं कृतवन्तः। परीक्षकाः अपि तेषां प्रशंसाम् अकुर्वन्। विश्वविद्यालयस्य कुलपतिः प्रो. हरेराम त्रिपाठी इत्यनेन उक्तं यत् शास्त्रस्य संरक्षणे युनां सन्ततीनां योगदानं समयस्य आवश्यकता अस्ति तथा च अस्यां स्पर्धायां तेषां उत्कृष्टप्रदर्शनद्वारा छात्राः शास्त्राणि प्रति निष्ठां सिद्धं कृत्वा विश्वविद्यालयस्य नाम अलङ्कृतवन्तः। अस्माकं छात्राः शास्त्रस्य दूताः सन्ति। विश्वविद्यालये गुरुकुलस्य स्थापनायाः उद्देश्यं प्राप्तम् इति अपि सः प्रशंसितवान्। सः छात्राणाम् अभिनन्दनं कृत्वा राष्ट्रियस्तरीयप्रतियोगितायाः शुभकामनाम् अकरोत्।

विकसितभारतस्य लक्ष्यं प्राप्तुं शैक्षणिकसंस्थानां भूमिका महत्त्वपूर्णा- प्रो. हरेराम त्रिपाठी

गणतंत्रदिवसाभिलक्ष्ये कविकुलगुरुकालिदास- संस्कृतविश्वविद्यालये कुलपतिः प्रो. हरेरामत्रिपाठी राष्ट्रध्वजम् उतोलितवान्। सामूहिकराष्ट्रगीतस्य अनन्तरं कुलपतिः शैक्षणिकपरिसरयोः छात्रान् सहकारिणः च सम्बोधितवान्। सम्बोधने कुलपतिः अवदत् यत्- “भारतस्य अमृतमहोत्सवस्य उत्सवस्य अनन्तरं भारतम् अधुना विकसितराष्ट्रत्वं प्रति गच्छति।” वयं शैक्षिकसंस्थारूपेण अस्यां यात्रायां सहभागिनः स्मः। १९५० तमे वर्षे भारतस्य संविधानस्य प्रवर्तनानन्तरं संविधाने निहितानाम् मूल्यानां समर्थनं रक्षणं च भविष्यति इति अपेक्षा आसीत्। यदि वयं भारतसदृशं समृद्धं गौरवपूर्णं च इतिहासं शताब्दपुरातनं परम्परं संस्कृतिं च विद्यमानं देशं विकसितदेशवर्गे आनेतुं इच्छामः तर्हि वयं नागरिकाः राष्ट्राय प्राधान्यं दत्त्वा स्वकर्तव्यं उत्तरदायित्वं च निर्वोढुं प्रवृत्ताः भविष्यामः। विकसितभारतस्य लक्ष्यं प्राप्तुं शैक्षणिकसंस्थानां भूमिका महत्त्वपूर्णा अस्ति। कालिदाससंस्कृतविश्वविद्यालयस्य आदर्शवाक्यं “राष्ट्रहिताय संस्कृतम्” इति अस्मान् आश्वासयति यत् अस्माकं कृते राष्ट्रहितं सर्वोच्चम् अस्ति। अस्मिन् अवसरे कुलपतिः अपि सर्वेभ्यः आह्वानं कृतवान् यत् ते सहकारेण राष्ट्रियविकासे भागं गृहीयुः।

अद्य बीटिङ्ग रिट्रीट् समारोहः

अद्य नवदेहल्याः विजय् चौक् इत्यत्र बीटिङ्ग रिट्रीट् इति समारोहः भविष्यति। एकस्मिन् वक्तव्ये, रक्षामन्त्रालयः अवदत् यत्, अस्मिन् वर्षे त्रिंशत् प्रदर्शनानि सेना, नौसेना, वायुसेनायाः, केन्द्रीय सशस्त्र-आरक्षक-बलस्य च वाद्यवृन्दानां भविष्यन्ति, येन प्रेक्षकाणां श्रोतृणाञ्च सम्मोहनं भविष्यति। अस्मिन् समारोहे राष्ट्रपतिपदासीना द्रौपदी मुर्मू, उपराष्ट्रपति जगदीप धनखडः, प्रधानमन्त्री नरेन्द्रमोदी, रक्षामन्त्री राजनाथसिंहः, अन्ये केन्द्रीयमन्त्रिणः च सम्मिलिताः भविष्यन्ति। अस्य समारोहस्य आरम्भः प्रसिद्धेन कदम् कदम् बढाये जा इति गीतध्वनिना भविष्यति, तदनन्तरं अम्भ् भारती, इन्द्रधनुष, जय् जनम् भूमि, इत्यादयः सुमधुरध्वनयः श्रावयिष्यन्ते।

देशस्य शीर्षशतविद्यालयेषु समाविष्टं सैनवालाविद्यालयः, विप्रो अर्थीयपुरस्कारेण सम्मानितं भविष्यति

हिमसंस्कृतवार्ता:- सिरमौरम्।

राजकीय- वरिष्ठ- माध्यमिकविद्यालयस्य सैनवाला इत्यस्य राष्ट्रीयस्तरीय विप्रो अर्थीयपुरस्कार- २०२४-२५ कृते चयनितः। इको साइंस फाउण्डेशन इत्यस्य अन्तर्गतं दत्तस्य पुरस्कारस्य कृते विप्रो इत्यनेन देशे सर्वत्र १०० विद्यालयाः चयनिताः। एतेषु वरिष्ठमाध्यमिकविद्यालयः सैनवाला अपि अन्तर्भवति।

अवधेयं वर्तते यत् प्रतिवर्षं विप्रो कम्पनी पर्यावरणसंरक्षणसम्बद्धानां विद्यालयानां महाविद्यालयानाञ्च कृते भिन्नाः क्रियाकलापाः आयोजयति। अस्मिन् वर्षे अपशिष्टप्रबन्धनं, जलं, जैवविविधता च मुख्यविषयाः आसन्। अस्मिन् विषये विद्यालयैः क्रियाकलापानाम् आयोजनं कर्तव्यम् आसीत्। सैनवाला विद्यालये टीजीटी अंजना शर्मा इत्यस्याः नेतृत्वे प्रधानाध्यापकस्य अयूबखानस्य मार्गदर्शने च द्वादशी कक्षायाः पीयूषः, रिहानः च एकादशी कक्षायाः आदित्यः, नवमकक्षायाः लविशः अवशिका च इति पञ्च

छात्राः अद्वितीयरीत्या क्रियाकलापं कृत्वा तत् प्रतिवेदनं निर्मितवन्तः।

छात्राः भिन्नानि कण्डोलानि निर्माय व्याख्यातवन्तः यत् कः अपशिष्टः गोमयरूपेण परिणमति कः न भवति इति। एतदतिरिक्तं बहूनि सर्वेक्षणानि अपि कृतानि। बालकाः अपि एकस्मिन् कूपस्थाने नीताः। तत्र अपशिष्टस्य उपयोगः कथं भवति, तत्र श्रमिकाः कीदृश्याः समस्याः सम्मुखीभवन्ति। एतदपि व्याख्यातम्। स्वच्छताकर्मचारिभिः, क्षेत्रस्य प्रमुखैः जनैः च सह वार्तालापं कृतवान्। एतत् एव न, मार्गाभ्यां नदीं प्रति प्रक्षिप्तं गोमरं समीपस्थस्य राज्यस्य नारायणगढे कथं समस्यां जनयति इति विषये विस्तृतं प्रतिवेदनं निर्मितम्, एतेन समस्यायाः समाधानं जातम्। एतेषां सर्वेषां कार्याणां प्रतिवेदनानि सज्जीकृत्य प्रेषितानि आसन्। अधुना देशस्य चयनित-शत-विद्यालयेषु अयं विद्यालयः समाविष्टः अस्ति। विप्रो अप्रैलमासे राष्ट्रियस्तरीय- पुरस्कारसमारोहस्य आयोजनं करिष्यति। प्रधानाचार्यः अयूबखानः विद्यालयस्य चयनं विषये शिक्षकान् छात्रान् च अभिनन्दितवान्।

संस्कृतविद्यास्थानानि- ४५

व्याकरणस्य विवेचनविषयाः-

-श्री अभिजित् तोडकर 9145908156

शब्दमूलं प्रकृतिः। सा च द्विविधा। प्रातिपदिकरूपा धातुरूपा च। नामसर्वनामविशेषणादीनां प्रकृतिः प्रातिपदिकम्। क्रियावाचिनी प्रकृतिः धातुः। प्रातिपदिकेभ्यः धातुभ्यः वा अनन्तरं विधीयमानाः मूले अधिकार्थजनकाः प्रत्ययाः। कदाचित् मूलप्रकृतौ प्रत्यये वा अधिकस्य वर्णस्य वर्णसमूहस्य वा उत्पत्तिः भवति। सः वर्णः वर्णसमूहो वा आगमः इति उच्यते। कुत्रचित् मूलम् अपास्य तस्य स्थाने कश्चन वर्णः वर्णसमूहः आयाति। तस्य नाम आदेशः। कदाचित् विद्यमानवर्णाः वर्णसमूहाः वा अदृश्यतां याति। तस्य नाम लोपः इति। केचन शब्दाः लिङ्गवचनादिरहिताः तथापि अर्थयुक्ताः सन्ति। तेषु कदापि कालवचनविभक्त्यनुसारं परिवर्तनानि न भवन्ति। एते निपाताः इति कथ्यन्ते। निपातेषु केचन धातोः पूर्वं संलग्नाः भूत्वा धातोः अर्थं परिवर्तयन्ति। तेषां नाम उपसर्गाः इति। धातुभ्यः कालार्थप्रत्ययाः (तिङ् विभक्तिप्रत्ययाः) विहिताश्चेत् क्रियापदानि- तिङन्तानि उत्पद्यन्ते। तान्येव आख्यातशब्देन प्राचीनैः उक्तानि सन्ति। नामसर्वनामविशेषणादिभिः विधीयमानाः सुप् विभक्तिप्रत्ययाः तेषां विभक्त्यन्तरूपाणि- सुबन्तानि जनयन्ति। सुप् च तिङ् च एते विभक्तिप्रत्ययाः इति उच्यन्ते। एतैः प्रत्ययैः जनितानां शब्दानां पदम् इति संज्ञा भवति। नाम्नां लिङ्गज्ञानमपि महत्त्वपूर्णं यं विना तेषां विभक्तिरूपाणि जनयितुं न शक्यानि। स्त्रीपुंनपुंसकानि त्रीणि लिङ्गानि। संस्कृते एकवचनम्, द्विवचनम्, बहुवचनं चेति त्रीणि वचनानि सन्ति। महाभाष्ये ऋग्वेदात् उद्धृतः अधोदत्तः मन्त्रः शब्दरूपस्य वृषभस्य महतः देवस्य वर्णनं करोतीति-

चत्वारि शृङ्गाः त्रयोस्य पादा द्वे शीर्षे सप्त हस्तासो अस्य।

त्रिधा बद्धो वृषभो रोरवीति महो देवो मर्त्या आविवेश।।

तत्र नामाख्यतोपसर्गनिपाताः शब्दरूपवृषभस्य चत्वारि शृङ्गाणि। भूतवर्तमानभविष्यतः त्रयः कालाः एव तस्य त्रयः पादाः। सप्त विभक्तयः एव सप्त हस्ताः। उरसि कण्ठे शिरसि च सः त्रिधा बद्धः। एवं प्रकारकः महच्छब्दं कुर्वाणः महादेवस्वरूपः शब्दवृषभः मर्त्यान् मानवान् तेषां कल्याणधिया प्रविष्टः अस्ति। एतस्य शब्दरूपदेवस्य सम्यक् ज्ञानेन मनुष्यः सर्वाः इच्छाः पूरयितुं समर्थः भवति। महाभाष्ये उक्तम्-

एकः शब्दः सम्यग्ज्ञातः सुप्रयुक्तः स्वर्गे लोके च कामधुग्भवति।

केवलम् एकः शब्दः यदि तस्य स्वराद्युच्चारणसहितः अर्थसहितश्च सम्यक् ज्ञातः प्रयुक्तः च भवति तर्हि सः शब्दः इहलोके स्वर्गलोके वा जीवस्य सर्वाः कामनाः पूरयितुं समर्थः अस्ति।

हिमसंस्कृतवार्ताः, डॉ. विवेक शर्मा, जोगिन्द्रनगरम्

* सामान्यज्ञानम् *

प्रश्नः 1. राजीव- गान्धी- अन्तर्राष्ट्रीय- क्रीडाङ्गणम् कुत्र अस्ति?

उत्तरम् : हैदराबाद (तेलंगाना)।

प्रश्नः 2. 'कुसुमाञ्जलि' इत्यस्य रचयिता कः अस्ति?

उत्तरम् - 'उदयनः'।

प्रश्नः 3. 'युद्धे निपुणः' इत्यस्य समस्त पदं किम्?

उत्तरम्- युद्धनिपुणः। (सप्तमी तत्पुरुषः)

प्रश्नः 4 'गावश्च' इत्यस्य सन्धि- विच्छेदं कुरुत-

उत्तरम्- 'गावः + च'।

प्रश्नः 5. शिवाजी कस्य दुर्गस्य निर्माणम् अकारयत्?

उत्तरम् - रायगढ़दुर्गस्य।

पत्नीं बेगम वक्तुं
शक्नोति वा?हास्यकणिका विशेषज्ञा- विदुषी अग्रवाल
प्रेरणास्रोतः- महाभागः महेन्द्रमिश्रमहोदयः

उर्दू भाषायां, पत्नीं "बेगम" किमर्थं वदति?

कारणम्- विवाहानन्तरं (सर्वे दुःखाः) सभ्यी
गम पत्युः भाग्ये आगच्छन्ति, पत्नी बे-गम
(दुःखेन विना) सुखी भवति। 🌸🌸

हास्यकणिका

वृथा
भ्रान्तिर्न
कर्तव्या...वृथा भ्रान्तिर्न कर्तव्या
स्वर्लोकगमनं ध्रुवम्।सर्वमत्रैव हि त्यक्त्वा
शरीरं स्थावरं धनम्॥वृथा भ्रान्तिर्न कर्तव्या
मायया भासते जगत्।मोहवशात् तु सम्बन्धाः
कार्यं निष्कामकर्म वै ॥वृथा भ्रान्तिर्न कर्तव्या
ऋणानुबन्धनेन वै।बद्धाश्च प्राणिनस्सर्वे
जन्म प्रारब्धकर्मणा॥वृथा भ्रान्तिर्न कर्तव्या
मानवजन्म दुर्लभम्।ईश्वरप्रणिधानेन
मुक्तिः कल्पेत सर्वदा॥वृथा भ्रान्तिर्न कर्तव्या
ममत्वं तु विहाय हि ।केवलं कर्म कर्तव्यं
कृत्वा कृष्णार्पणं भवेत्॥वृथा भ्रान्तिर्न कर्तव्या
गुरुर्हि भवतारकः।न गुरुसदृशस्त्राता
नान्य कोऽपि कृपाकरः॥

हिमसंस्कृतवार्ताः

मानसीदीक्षितः

नारङ्गीफलोद्यानस्य
रमणीयता अष्टकम्हिमसंस्कृतवार्ताः, किरण सुमनः
शिक्षिका, मीमांसा- संस्कृत- अकादमीनारङ्गीफलानां गन्धो, पुष्पाणां मधुरं रसम्।
शीतो वायुः सुखं दद्यात्, मनो हर्षं प्रवर्तयेत्॥१॥सूर्याशुभिः फलं भाति, विचित्रं शोभते सदा।
स्वच्छे गगने पक्षिणः, गीतं गायन्ति सादरम्॥२॥लताः शाखासु रम्याः स्युः, पुष्पाणां रमणीयता।
बालाः क्रीडन्ति यत्राऽत्र, वनं चितं विलासयेत्॥३॥मधुपा गुञ्जितैः शब्दैः, पुष्पाणि स्पर्शयन्ति हि
अलङ्कारायते फलं, दृशी चितं प्रसादयेत्॥४॥शीतच्छायायां वृक्षे, नराः विश्रान्ति सादरम्।
कथाः कुर्वन्ति यत्राऽत्र, मनः शान्तिं समश्नुते॥५॥यत्र वनदेवता वसन्ति, वृक्षं संरक्षणं सदा।
सद्गुणं मानवः पश्येत्, धर्मं च प्रदर्शयेत्॥६॥ऋतवः परिवर्तन्ते, वनं पुष्पफलं युतम्।
प्रकृत्या शोभते यत्र, सदा लोभ्यं सुखं वने॥७॥हृदये शुद्धये फलम्, रसः स्वादः प्रसादकः।
वसुधा रत्नमेतद्वनं, लोके प्रीतिं प्रवर्तयेत्॥८॥

-इति नारङ्गीफलोद्यानस्य रमणीयता अष्टकम्।

॥ श्रीरामायणकथा ॥

हिमसंस्कृतवार्ता, प्रदीपः

pradipnath997@gmail.com

उत्तरकाण्डम्!

(अष्टपञ्चाशत्तमः सर्गः)

रामयज्ञं प्रति शिष्याभ्यां सह ऋषेः वाल्मीकेः
आगमनं कुशलवयोः च रामायणगानम्।रामस्य तथाभूते परमाद्भुते वर्तमाने यज्ञे
सशिष्यः महर्षिः वाल्मीकिः आशु तत्रआगच्छत्। तत्र उपस्थाय महर्षिः वाल्मीकिः
अद्भुतदर्शनं दिव्यसङ्काशं तं यज्ञं दृष्ट्वा प्रसन्नःभूत्वा अन्येषां महर्षीणां समीपतः आसीनः
अभवत्। महर्षिं वाल्मीकिं दृष्ट्वा परिचारकाःतस्य अविदूरतः फलमूलानां पूर्णान् बहून्
शकटान् अस्थापयन्। ततः महर्षिःवाल्मीकिः शिष्यौ आदिशत् युवां परया मुदा
रथ्यासु ऋषिवाटेषु पार्थिवानां गृहेषु च कृत्स्नंरामायणं काव्यं गायतम्। विशेषतः रामस्य
भवनद्वारे ऋत्विजां च अग्रतः गेयम्।

पर्वताग्रेषु जातानि एतानि विविधानि स्वाद्नि

फलानि आस्वाद्य आस्वाद्य गायतम्। हे
वत्सौ! युवाम् एतानि फलानि न त्यजतम्।
फलान्येतानि भक्षयित्वा गायथश्चेत् युवां श्रमे
न यास्यथः। महर्षिपतिः रामचन्द्रः
ऋषीणामुपविष्टानां पुरतः यदि युवां श्रवणाय
आह्वयेत् तर्हि युवाभ्यां यथायोग्यं प्रवर्धेतम्।
मया पुरा बहुभिः प्रमाणैः यथा उद्दिष्टं तथा
एकस्मिन् दिवसे मधुरया गिरा विंशतिः सर्गा
गेया। अस्माकं फलमूलाशिनान्
आश्रमस्थानां धनेन किम्! अतः धनवाञ्छया
स्वल्पोऽपि लोभः न कर्तव्यः। राजा
रामचन्द्रः यदि पृच्छेत् युवां कस्य पुत्रौ तर्हि
युवां तं नराधिपम् आवौ वाल्मीकेः शिष्यौ
इत्येव ब्रूतम्। धर्मतः राजा हि सर्वभूतानां
पिता भवति अतः तस्य पार्थिवस्य अवज्ञाम्
अकृत्वा आदि प्रभृति गेयं स्यात्। श्वः प्रभाते
युवां हृष्टमनसौ तन्त्रीलयसमन्वितं मधुरं गीतं
गायतम्। परमोदारः महर्षिः वाल्मीकिः इत्येवं
बहूशः तौ कुशलवौ सन्दिश्य तूष्णीम्
आसीत्। महर्षिणा वाल्मीकिना सन्दिष्टौ तौ
मैथिलीसुतौ तथैव करवाव इत्युक्त्वा
ऋषिभाषितां तामद्भुतां वाणीं हृदये निवेश्य
समुत्सुकौ कुशलवौ तौ निशां सुखेन
अयापयताम्।